

img1

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

NUTARTIS

LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2022 m. birželio 16 d.
Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Gražinos Davidonienės (pranešėja), Sigitos Rudėnaitės (kolegijos pirmininkė) ir Dalios Vasarienės,

teismo posėdyje kasacine rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo civilinę bylą pagal ieškovės uždarnosios akcinės bendrovės „Ecoservice Klaipėda“ kasacinį skundą dėl Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. lapkričio 9 d. nutarties peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal ieškovės uždarnosios akcinės bendrovės „Ecoservice Klaipėda“ ieškinį atsakovei Klaipėdos miesto savivaldybės administracijai dėl perkančiosios organizacijos sprendimų panaikinimo.

Teisėjų kolegija

nustatė:

I. Ginčo esmė

1. Kasacinėje byloje sprendžiama dėl materialiosios teisės normų, reglamentuojančių perkančiosios organizacijos teisę nustatyti viešojo pirkimo sąlygas, pagal kurias: į dalis išskaidytame pirkime ribojama tiekėjų teisė laimėti visas jo dalis, perkančioji organizacija gali vienašališkai nutraukti vykdomą viešojo pirkimo sutartį sudariusi vidaus sandorį, nustatomi atitinkami netesybų dydžiai dėl netinkamo sutartinių įsipareigojimų vykdymo, aiškinimo ir taikymo.
2. Ieškovė UAB „Ecoservice Klaipėda“ (toliau – ir ieškovė, tiekėja) ieškiniu kreipėsi į teismą prašydama:
 - 2.1. pripažinti neteisėtomis ir panaikinti atsakovės Klaipėdos miesto savivaldybės administracijos (toliau – ir atsakovė, perkančioji organizacija) organizuojamo pirkimo Nr. 549937 „Klaipėdos miesto gatvių mechanizuoto tvarkymo paslaugos“ (toliau – ir Pirkimas) 12 punkto nuostatas, pagal kurias Pirkimo sutartis gali būti sudaryta su vienu tiekėju tik dėl vienos Pirkimo objekto dalies;
 - 2.2. pripažinti neteisėtomis ir panaikinti Pirkimo sutarties projekto 15 punkto nuostatose įtvirtintas netesības (delspinigius) už pavėluotai įvykdytas prievoles;
 - 2.3. pripažinti neteisėtu ir panaikinti Pirkimo sutarties projekto 20.3 punkto nuostatose įtvirtintą Pirkimo sutarties nutraukimo pagrindą;
 - 2.4. sumažinti Pirkimo sutarties projekto 14 punkte nurodytų netesybų dydį – 700 Eur vertės baudą už sniego sancaupų nenuvalymą laiku nuo kiekvienos gatvės (ar jos dalies), esant slidžiai dangai – už laiku nepalaistytas druskos tirpalu gatves, už laiku nepabarstytas smėlio ir druskos mišiniu gatves, už laiku nepabarstytus smėliu tiltus, įkalnes, nuokalnes sumažinti iki 100 Eur dydžio; 500 Eur vertės baudą už kitų paslaugų teikimo pažeidimus – laiku nepalaistytą visą gatvės plotą ar kitus sutarties pažeidimus – sumažinti iki 50 Eur dydžio;
 - 2.5. *ex officio* (pagal pareigas) spręsti dėl Pirkimo nutraukimo;
 - 2.6. priteisti iš atsakovės ieškovei žyminio mokesčio ir kitų bylinėjimosi išlaidų atlyginimą.
3. Ieškovė paaiškino, kad perkančioji organizacija nepateikdama argumentų nustatė Pirkimo sąlygų 12 punktą, kuriuo ribojama galimybė vienam tiekėjui laimėti atskiras (skirtingas) Pirkimo dalis. Ieškovės vertinimu, toks ribojimas nėra objektyviai būtinas, pažeidžia viešųjų pirkimų lygiateisiškumo ir nediskriminavimo principus, sudaro prielaidas permokėti už suteiktas paslaugas. Ieškovės vertinimu, vien Pirkimo objekto išskaidymas į dalis užtikrina didesnę tiekėjų konkurenciją, todėl nėra poreikio nustatyti ribojimą dėl teisės tiekėjams sudaryti Pirkimo sutartį tik dėl vienos Pirkimo objekto dalies.
4. Ieškovės vertinimu, Pirkimo sutarties projekto 20.3 punkto nuostata, pagal kurią atsakovė turi teisę vienašališkai nutraukti sutartį, jei nusprendžia pavesti teikti gatvių priežiūros paslaugas savivaldybės valdomam juridiniam asmeniui, yra neteisėta ir neproporcinga, nes suteikia perkančiajai organizacijai teisę Pirkimo sutartį nutraukti bet kada nesant tiekėjo kaltės.
5. Ieškovė taip pat nurodė, kad Pirkimo sutarties projekto 14 ir 15 punktų nuostatos, reglamentuojančios netesybų dydį, yra baudinio pobūdžio, t. y. už laiku nesuteiktas paslaugas nustatyta taikyti tiek baudą, tiek delspinigius, o pats netesybų dydis yra nepagrįstas ir neproporcingas.

II. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinių sprendimų esmė

6. Klaipėdos apygardos teismas 2021 m. rugsėjo 2 d. sprendimu ieškinį atmetė.
7. Dėl Pirkimo sąlygų 12 punkto teisėtumo pirmosios instancijos teismas nurodė, kad atsakovės vykdomas Pirkimas turi maksimaliai garantuoti

nepertraukiamą perkamos paslaugos, t. y. miesto gatvių mechanizuoto tvarkymą, teikimą. Priešingu atveju galimos situacijos, kai, esant itin prastoms oro sąlygoms, vienas ar du paslaugos teikėjai nesugebėtų užtikrinti tinkamo ir kokybiško miesto gatvių mechanizuoto tvarkymo paslaugų teikimo, dėl to perkančioji organizacija sulauktų didelio visuomenės nepasitenkinimo, pretenzijų, turtinių reikalavimų, o tai akivaizdžiai neužtikrintų visuomenės poreikių ir interesų. Teismo nuomone, tokiu atveju yra tikslinga skaidyti Pirkimo objektą į tris dalis. Išskaidžiusi ginčo Pirkimą į tris dalis ir paslaugas miesto teritorijoje teikiant net trims paslaugų teikėjams atsakovė turės galimybę maksimaliai užtikrinti paslaugų teikimo nepertraukiamumą, kokybę, operatyvų kylančių problemų sprendimą, paslaugų teikėjų tarpusavio bendradarbiavimą, kooperaciją ir kt.

8. Teismas pažymėjo, kad Pirkimu užtikrinama, jog ir mažesni subjektai, besiverčiantys gatvių mechanizuoto tvarkymo paslaugų teikimu, galėtų dalyvauti platus masto pirkimuose ir lygiaverčiai konkuruoti su stambesniais tokias paslaugas teikiančiais juridiniais asmenimis. Tokį vertinimą patvirtina ir Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktika, kurioje pasakyta, kad dažniausiai didelės apimties pirkimo neskaidymas į dalis lemia mažesni dalyvių skaičių, nei jis būtų pirkimo objektą išskaidžius, kadangi pirkimo objekto neskaidymas į dalis gali nepagrįstai riboti konkurenciją.
9. Pirmosios instancijos teismas nepripažino pagrįstu ieškovės argumento, kad praktika, įpareigojanti didelės apimties pirkimus skaidyti į dalis, yra iš esmės ydinga, nes neleidžia pasinaudoti masto ekonomija ir prieštarauja racionalaus lėšų naudojimo principui. Teismo vertinimu, abejotina, kad tiekėjas, pajėgus atlikti visų Klaipėdos miesto gatvių mechanizuoto tvarkymo paslaugų teikimą ir siekiantis laimėti Pirkimą, siūlytų didesnę kainą išskaidytame į dalis pirkime, palyginti su analogišku pirkimu, kuris į dalis nebūtų skaidomas, tik dėl to, jog jam reikėtų pateikti ne vieną, o kelis ar keliolika pasiūlymų.
10. Dėl Pirkimo sutarties projekto 20.3 punkto teisėtumo pirmosios instancijos teismas nurodė, kad atsakovė, vadovaudamasi sutarčių laisvės principu, Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo (toliau – VPI) 87 ir 90 straipsniais bei Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo 9 straipsnio 2 dalimi, turėjo teisę į sutarties projektą įtraukti 20.3 punktą. Ieškovei, taip pat ir Pirkimo dalyviams yra laisvai prieinamas paslaugų sutarties projektas, tad šie asmenys turi galimybę susipažinti su Pirkimo medžiaga, kartu ir paslaugų sutarties projekto sąlygomis, įsivertinti sudarytinios sutarties vykdymo, sutarties galiojimo bei kitas rizikas, taip pat net ir po sutarties sudarymo, susiklosčius tam tikroms faktinėms aplinkybėms, – ginčyti atitinkamas jau sudarytos ir vykdytinios sutarties sąlygas.
11. Teismas nurodė, kad ieškovės deklaruojami nuostoliai nutraukus Pirkimo sutartį jos 20.3 punkto pagrindu priklausytų nuo sutarties vykdymo iki jos nutraukimo momento, ir kuo šis terminas ilgesnis, tuo tokių nuostolių kilimo tikimybė ir dydis būtų mažesni. Be to, galimai tokių nuostolių net neatsirastų, tik sumažėtų ieškovės gaunamas pelnas. Tai reiškia, kad šios nuostatos įvertinimas yra susijęs su sutarties vykdymu ir jos įtaka šalių padėties nelygiavertiškumui turi būti nustatoma tik jos pritaikymo atveju ir dieną, o ne šioje pirkimo stadijoje. Šalims nesudarius Pirkimo sutarties (į kurią būtų įtraukta ieškovės ginčijama sutarties projekto sąlyga) ir nustatytu pagrindu atsakovei jos nenutraukus, teismas neturi galimybės įvertinti ieškovės ieškinyje minimų nuostolių ar praradimų dėl ginčijamos sutarties projekto sąlygos, kadangi tokia situacija tarp šalių faktiškai dar nesusiklostė.
12. Dėl Pirkimo sutarties projekto 14 punkte nustatytų netesybų dydžio pirmosios instancijos teismas nurodė, kad nagrinėjamu atveju dar nėra išrinktas Pirkimo laimėtojas, paslaugų sutartis tarp ieškovės ir atsakovės nėra sudaryta, ieškovė atsakovei pagal šią sutartį paslaugų neteikia, o ginčija tik paslaugų sutarties projekte nurodytas sąlygas, taip pat byloje nėra nagrinėjamas faktiškai ieškovės atliktas sutarties pažeidimas ir iš šio pažeidimo kildinamos teisinės pasekmės, susijusios su netesybonimis ir jų apmokėjimu, todėl teismas neturi galimybės faktiškai įvertinti sutarties projekte nustatytų netesybų dydžio pagrįstumo, kadangi šios netesybos šiuo metu yra tik deklaratyvios, nesukeliančios jokių teisinių pasekmių.
13. Teismas nurodė, kad netesybų vertinimas kiekvienu konkrečiu atveju priklauso nuo susidariusių faktinių bylos aplinkybių, sutarties pažeidimo masto bei kitų aspektų. Teismas papildomai pažymėjo, kad ieškovė nenurodė, kodėl sutarties projekto 14 punkte nustatyti netesybų dydžiai turėtų būti reikšmingai sumažinti iki ieškovės ieškinyje nurodomų dydžių.
14. Be to, pirmosios instancijos teismo vertinimu, vien tas faktas, kad netesybos yra nustatytos viešojo pirkimo metu ir ieškovė, dalyvaudama jame, žino netesybų dydį, neapriboja jos teisės prašyti netesybas sumažinti šalims sudarius sutartį ir esant reikalavimui apmokėti ginčijamas netesybas. Manytina, kad, sudarant Pirkimo sutartį, ieškovė jau žinotų apie nustatytą netesybų dydį ir ji turi jai įstatymų leidėjo suteiktą teisę ginčyti atitinkamą atveju jai pritaikytas netesybas, jeigu šios būtų aiškiai per didelės ir žymiai viršijančios perkančiosios organizacijos tikėtinų nuostolių padarius atitinkamus pažeidimus dydį.
15. Dėl Pirkimo sutarties projekto 15 punkto teisėtumo pirmosios instancijos teismas nurodė, kad šioje Pirkimo stadijoje, kai dar tik yra paskelbiamas Pirkimo sąlygos, tirti ir kvestionuoti sutarties projekto sąlygų turinį dėl nustatytų delspinigių nėra galimybės, kadangi šis sutarties projektas yra deklaratyvus, o šalių sutartiniai teisiniai santykiai dar nesieja. Tai, kad projekto sąlyga, kuria už sutarties netinkamą vykdymą paslaugų teikėjui nustatyti delspinigiai, šalims prieš sudarant sutartį gali būti keičiama, kadangi tokia sąlyga nepripažįstama esmine sutarties sąlyga, sudaro pagrindą ieškovės ieškinio reikalavimo dėl paslaugų sutarties projekto 15 punkto pripažinimo neteisėtu ir naikintinu netenkinti.
16. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, išnagrinėjusi bylą pagal ieškovės UAB „Ecoservice Klaipėda“ apeliacinį skundą, 2021 m. lapkričio 9 d. nutartimi Klaipėdos apygardos teismo 2021 m. rugsėjo 2 d. sprendimą paliko nepakeistą.
17. Dėl Pirkimo sąlygų 12 punkto kolegija nurodė, kad VPI 28 straipsnio 1 dalyje nustatyta bendra taisyklė, jog tarptautinis pirkimas privalo būti atliekamas skaidant pirkimo objektą į dalis, kurių kiekvienai numatoma sudaryti atskirą pirkimo sutartį, apibrėžiant šių dalių apimtį ir dalyką. Tokiu reglamentavimu yra įgyvendinamos 2014 m. vasario 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2014/24/ES dėl viešųjų pirkimų, kuria panaikinama Direktyva 2004/18/EB, (toliau – Direktyva 2014/24) nuostatos. Direktyvos 2014/24 78-ojoje konstatuojamojoje dalyje nurodyta, kad joje nustatytu reguliavimu yra siekiama pritaikyti viešuosius pirkimus mažų ir vidutinių įmonių poreikiams, o kartu – skatinti konkurenciją pirkimuose.
18. Teisėjų kolegija nurodė, kad neturi pagrindo nesutikti su pirmosios instancijos teismo išvada, jog toks perkančiosios organizacijos sprendimas, skaidant ginčo Pirkimą į tris dalis ir paslaugas miesto teritorijoje teikiant net trims paslaugų teikėjams, perkančiajai organizacijai suteiks galimybę maksimaliai užtikrinti paslaugų teikimo nepertraukiamumą, kokybę, operatyvų kylančių problemų sprendimą, paslaugų teikėjų tarpusavio bendradarbiavimą, kooperaciją ir kt. Apeliacinės instancijos teismo vertinimu, ieškovė taip pat neįrodė, kad šiuo konkrečiu atveju sprendimas neleisti vienam tiekėjui sudaryti daugiau nei vieną sutartį dėl skirtingų Pirkimo dalių objektyviai lemia ir tikslo racionaliai naudoti lėšas pažeidimą.
19. Dėl Pirkimo sutarties projekto 20.3 punkto teisėtumo apeliacinės instancijos teismo teisėjų kolegija nurodė, kad pirmosios instancijos teismas padarė pagrįstą ir teisėtą išvadą, jog perkančioji organizacija, vadovaudamasi sutarčių laisvės principu, VPI nuostatomis, *inter alia* (be kita ko), 90 straipsnio 3 dalimi, Vietos savivaldos įstatymo ir Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – CK) normomis, turėjo teisę paslaugų sutarties projekte nustatyti ginčijamą sutarties nutraukimo pagrindą. Kolegijos vertinimu, ieškovė nepagrįstai siekia neleisti atsakovei ateityje pasinaudoti Vietos savivaldos įstatymo 9 straipsnio 2 dalyje suteikta teise įsteigti juridinį asmenį, kuris atliktų Pirkimu siekiamas įsigyti paslaugas. Nors ieškovė nurodo, kad dėl sutarties nutraukimo ji patirtų nuostolių, tačiau tokiu hipotetiniu atveju ieškovė turės teisę reikalauti tokių nuostolių atlyginimo iš atsakovės.
20. Dėl Pirkimo sutarties projekto 15 punkto teisėtumo teisėjų kolegija nurodė, kad, iškritus dideliame kiekiui sniego, tiekėjui finansškai naudingiausia bus gatvės nevalyti ir susimokėti vienkartinę baudą pagal sutarties projekto 14 punktą. Dėl to, teisėjų kolegijos vertinimu, sutarties projekto 15 punkte nustatyta sąlyga, kad, be sutarties 14 punkte nustatytų baudų, tiekėjas už pavėluotai suteiktas paslaugas turės mokėti paslaugų gavėjui 1000 Eur delspinigius už kiekvieną pavėluotą tinkamai suteiktą paslaugą dieną, nes šiuo konkrečiu atveju bauda

neatleidžia nuo prievolės vykdymo. Įvertinus galimą žalą, tiekėjui tinkamai nesuteikus paslaugų pagal sutartį, sutarties projekto 15 punkte nustatyti delspinigiai yra laikytini protingai pateisinamais, kadangi nurodytais atvejais dominuoja ne tiek būtinybė netesybomis užtikrinti atsakovės galimų nuostolių atlyginimą, kiek viešasis interesas dėl tinkamo tiekėjo prievolės vykdymo, t. y. siekis užtikrinti Klaipėdos miesto gyventojų (ir svečių) judėjimo ir transporto eismo saugumą šaltuoju metų laiku.

III. Kasacinio skundo ir atsiliepimo į jį teisiniai argumentai

21. Kasaciniu skundu ieškovė UAB „Ecoservice Klaipėda“ prašo panaikinti Klaipėdos apygardos teismo 2021 m. rugsėjo 2 d. sprendimą ir Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. lapkričio 9 d. nutartį ir priimti naują sprendimą – ieškovės ieškinį tenkinti. Kasacinis skundas grindžiamas šiais argumentais:
- 21.1. Tikslinga atskirti situacijas dėl galimybės skaidyti pirkimo objektą į dalis ir dėl ribojimo sudaryti sutartis dėl atskirų pirkimo dalių. Pagal VPĮ 28 straipsnio 4 dalies 2 punktą ribojant galimybę sudaryti daugiau negu vieną sutartį, perkančioji organizacija turi tinkamai ribojimus pagrįsti atsižvelgdama į šiuos aspektus: ar ribojimas nepažeidžia sąžiningos konkurencijos; ar ribojimas nepažeidžia proporcingumo principo; ar ribojimas užtikrina racionalaus lėšų panaudojimo principą (VPĮ 17 straipsnis).
- 21.2. Pirkimo sąlygų 12 punkte įtvirtintu ribojimu nėra papildomai padidinamos mažų ir vidutinių įmonių galimybės dalyvauti Pirkime – mažos ir vidutinės įmonės ir taip skatinamos dalyvauti, nes suteikiamos mažesnės gatvių valymo teritorijos (Pirkimo skaidymas), sudaromos atskiros sutartys dėl šių dalių, todėl kiekviena įmonė turi teisę dalyvauti tik vienoje, jai konkrečiai aktualioje dalyje, teikti konkurencingą pasiūlymą. Tuo tarpu ginčijamas ribojimas suvaržo kitų tiekėjų konkurenciją, t. y. stambesni (didesnę patirtį turintys) tiekėjai, kurie galimai turi pakankamai resursų teikti paslaugas tiek vienoje, tiek dviejose ar trijose teritorijose, galėtų vienodomis teisėmis konkuruoti su mažomis ir vidutinėmis įmonėmis, tačiau tokia konkurencija paneigiama, kai iš anksto žinoma, jog laimėti galima tik vieną Pirkimo dalį.
- 21.3. Perkančiosios organizacijos tikslai gali būti pasiekiami mažiau ribojančiomis priemonėmis. Perkančioji organizacija gali nustatyti, jog kiekvienai daliai tiekėjai turi pateikti pakankamą įrangą, t. y. perkančioji organizacija užtikrina, jog atskiroms teritorijoms būtų pakankamas kiekis valymo įrangos ir priemonių. Tokiais reikalavimais jau yra sudaromos visos prielaidos, kad esant snygiui ar plikledžiui būtų operatyviai nuvalomos gatvės, tiltai. Perkančioji organizacija taip pat gali nustatyti papildomus ekonominio naudingumo kriterijus ar sutarties sąlygas, įskaitant dažnesnį gatvių, tiltų valymą, kitas barstymo priemones (kitas veiksmingesnes medžiagas vietoj druskos ar druskos ir smėlio mišinio), bet tuo neapsiribojant. Nustačius tokias sąlygas, tiekėjas, netgi aptarnaudamas daugiau negu vieną miesto teritoriją, užtikrintų paslaugų kokybę, nepertraukiamumą, operatyvų problemų sprendimą.
- 21.4. Ne atskiros teritorijos priskyrimas vienam tiekėjui lemia problemas, o galimai atrinkto paslaugų tiekėjo kompetencija, perkančiosios organizacijos nustatytos gatvių tvarkymo sąlygos, dažnumas, reikalaujami turėti prietaisai ir įranga. Itin ekstremalios situacijos visais atvejais sukeltų sunkumų teikiant paslaugas – tiek atskiram tiekėjui aptarnaujant vieną teritoriją, tiek vienam tiekėjui aptarnaujant kelias teritorijas vienu metu. Be to, tokios ekstremalios aplinkybės yra nedazznos ir neturi didelės įtakos paslaugų teikimui.
- 21.5. Pirkimo sąlygų 12 punkto ribojimas lemia, kad dėl vienos ar netgi dviejų Pirkimo dalių būtų sudaromos sutartys su tiekėju, pateikusių ne mažesnę kainą vien dėl to, jog mažesnę kainą pateikęs tiekėjas jau laimėjo kitą Pirkimo dalį. Pirkimo sąlygų 12 punktas taip pat neleidžia pasiekti masto ekonomijos. Tais atvejais, kai yra galimybė bei tikimybė sudaryti sutartis dėl visų Pirkimo dalių, tiekėjai bendras paslaugų teikimo sąnaudas padalija visiems pasiūlymams bendrai: pavyzdžiui, kai visoms Pirkimo dalims reikalingos 2 vakuuminės mašinos, tai jų įsigijimo (nuomos), priežiūros išlaidos padalijamos į 3 dalis. Tokiu būdu tiekėjas gali pateikti dėl kiekvienos Pirkimo dalies pasiūlymą, kurio kaina yra mažesnė. Tais atvejais, kai nėra galimybės bei tikimybės sudaryti sutartis dėl visų Pirkimo dalių, tiekėjai bendras paslaugų teikimo sąnaudas priskiria atskirai kiekvienai Pirkimo daliai, kad, laimėjus vieną Pirkimo dalį, tos sąnaudos būtų padengtos: pavyzdžiui, kai visoms Pirkimo dalims yra reikalingos 2 vakuuminės mašinos, tai jų įsigijimo (nuomos), priežiūros išlaidos priskiriamos kiekvienai Pirkimo daliai kaip sąnaudos.
- 21.6. Perkančioji organizacija, Pirkimo sutarties 20.3 punkte įtvirtindama savo teisę nutraukti Pirkimo sutartį bet kada (netgi nepasiekus minimalios vertės), iš esmės padaro Pirkimo objektą (kiekius) neapibrėžtą. Dėl sąnaudų paskirstymo per konkretų laikotarpį (36 mėn.) tiekėjai negali prisiimti dar vienos papildomos rizikos dėl ne viso netgi minimalaus kiekio išpirkimo.
- 21.7. Lietuvos Respublikos Konstituciniame Teisme yra pateiktas prašymas išnagrinėti ir įvertinti, ar VPĮ 10 straipsnio 2 dalies nuostatos (įsigaliojusios nuo 2019 m. gruodžio 31 d.), kuriomis įtvirtinamas teisinis reguliavimas, kad vidaus sandoris gali būti sudaromas, kai įsigyjamos viešosios paslaugos, administruojamos vadovaujantis Vietos savivaldos įstatymo 9 straipsnio 2 dalimi, neprieštaruoja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 46 ir 120 straipsnių nuostatomis bei konstituciniam teisinės valstybės principui (prašymas Nr. 1B-17/2020 (byla Nr. 3/2021)). Taigi, yra rizika (grėsmė), kad Konstitucinis Teismas pripažins, jog leidimas sudaryti vidaus sandorius, įskaitant dėl gatvių valymo, tvarkymo paslaugų, neatitinka Konstitucijos.
- 21.8. Žemesnės instancijos teismai nukrypo nuo Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikos dėl baudinių netesybų – kai šalys už tą patį prievolės pažeidimą nustato ir baudą, ir delspinigius, tokio pobūdžio netesybos gali būti pripažintos baudinėmis. Be to, teismai netinkamai paskirstė įrodinėjimo našta – kadangi atsakovė nustato Pirkimo sąlygas, įskaitant sutarties nuostatas dėl netesybų, todėl būtent ji turi įrodyti, jog netesybos atitinka nuostolius, nėra baudinės.
22. Atsakovė Klaipėdos miesto savivaldybės administracija atsiliepimu į kasacinį skundą prašo ieškovės kasacinį skundą atmesti. Atsiliepime nurodomi šie argumentai:
- 22.1. VPĮ 28 straipsnio 4 dalies 2 punkte nėra nustatyta, kad, taikydama ribojimą sudaryti daugiau negu vieną sutartį, perkančioji organizacija turi tinkamai šias sąlygas (ribojimus) pagrįsti. Jei perkančiosios organizacijos tikslas yra tiekimo patikimumas ir konkurencijos didinimas, jai neturi būti draudžiama pirkimo sąlygose nustatyti ribojimą vienam tiekėjui laimėti daugiau nei vieną pirkimo dalį, net jei siekiant tokio tikslo rezultatas nuperkamas kiek brangiau. Maksimalaus tiekėjo galimų laimėti pirkimo dalių skaičiaus ribojimas nėra susijęs su tiekėjų konkurencijos ribojimu, nes visi tiekėjai turi vienodas sąlygas konkuruoti teikdami pasiūlymus. Ieškovės pateikti samprotavimai apie galimybę tą patį tikslą pasiekti mažiau konkurenciją ribojančiomis priemonėmis yra deklaratyvūs.
- 22.2. Didesnė pirkimo objekto apimtis ne visuomet suteikia galimybę tiekėjui mažinti paslaugos teikimo savikainą. Be to, net jei didesnė pirkimo objekto apimtis ir suteiktų galimybę tiekėjui mažinti paslaugos teikimo savikainą, tai dar nereiškia, kad dėl to mažėtų būtent paslaugos teikimo kaina, kadangi kiekvienas tiekėjas yra suinteresuotas gauti ir kuo didesnę pelną.
- 22.3. Pirkimo objektas ir kiekis yra apibrėžtas labai aiškiai. Kvestionuojama Pirkimo sutarties projekto 20.3 punkto sąlyga negali būti vertinama kaip mažinanti Pirkimo objektą ir (arba) kiekį. Tiek šios sąlygos pritaikymo, tiek ir nepritaikymo atveju Pirkimo objektas ir kiekis nekinta.
- 22.4. Už skirtingų iš tos pačios sutarties kylančių prievolių pažeidimą gali būti nustatomos skirtingos netesybos ir jos nėra laikomos baudinėmis. Ginčo atveju vienkartinė bauda yra nustatyta už nepašalinto pažeidimo faktą, o bauda už termino praleidimą skirta priversti paslaugos tiekėją pažeidimą pašalinti kuo greičiau. Ieškovės teiginiai apie neproporcingo dydžio netesybas yra deklaratyvūs ir neįrodyti.

Kol byloje nekilo klausimas dėl netesybų pritaikymo, patikrinti minimą bei tariamą neproporcingumą yra neįmanoma.

Teisėjų kolegija

konstatuoja:

IV. Kasacinio teismo argumentai ir išaiškinimai

Dėl Pirkimo sąlygų 12 punkto teisėtumo

23. Ieškovė kvestionuoja Pirkimo sąlygų 12 punkto nuostatų teisėtumą. Jose, *inter alia*, įtvirtinta, kad, vadovaudamasi VPĮ 28 straipsnio 4 dalies 2 punktu, perkančioji organizacija nustato maksimalų skaičių Pirkimo objekto dalių, kurių laimėtojas gali būti tas pats tiekėjas, – 1 (viena) pirkimo dalis. Kaip nurodo ieškovė, šalių ginčas dėl Pirkimo sąlygų 12 punkto kyla ne dėl Pirkimo objekto skaidymo į dalis, bet dėl apribotos potencialios tiekėjų galimybės tapti visų trijų Pirkimo dalių laimėtojais.
24. Ieškovė pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų motyvus, kuriais aptariamoms ginčo Pirkimo sąlygoms teisėtumas buvo patvirtintas, ginčija šiais pagrindiniais argumentais: a) perkančioji organizacija iškrepia sąžiningą konkurenciją; b) ginčijama nuostata įtvirtinamas neproporcingas ribojimas tiekėjams; c) ja pažeidžiamas racionalaus lėšų panaudojimo principas. Teisėjų kolegija, pagal kasacinio skundo argumentus įvertinusi skundžiamus pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinius sprendimus, nusprendžia, kad jais iš esmės pagrįstai nuspręsta dėl Pirkimo sąlygų 12 punkto teisėtumo.
25. Dėl racionalaus lėšų panaudojimo tikslo (principo) pažymėtina, kad ieškovei nepripažintinas savarankiškas teisinis suinteresuotumas ginčyti atsakovės veiksmus šiuo pagrindu. Kasacinio teismo šiuo aspektu konstatuota, kad tiekėjui (ieškovui) nepripažįstamas teisinis suinteresuotumas ginčyti perkančiųjų organizacijų sprendimus, *a fortiori* nustatyti atitinkamas viešojo pirkimo sąlygas, viešojo pirkimo tikslo – sudaryti viešojo pirkimo sutartį racionaliai naudojant tam skirtas lėšas – pagrindu, jei ginčijami perkančiųjų organizacijų veiksmai nepažeidžia jo kaip viešojo pirkimo dalyvio subjektyvių teisių (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. birželio 2 d. nutarties civilinėje byloje Nr. e3K-3-258-378/2017 51 punktą).
26. Kasacinio teismo ne kartą pažymėta, kad įstatyme atskirai įtvirtintas asmenų, ginančių kitų subjektų ar visuomenės teises ir interesus, procesinis subjektiškumas, ir tik tokie viešąjį interesą ginantys subjektai gali ginti ne savo, o kitų asmenų pažeistus interesus (CPK 49 straipsnis). Tiekėjas, kurio teisės nėra pažeistos, negali ginti kitų tiekėjų teisių, nes taip veikti įgalioti Viešųjų pirkimų tarnyba, prokurorai ar kitos valdžios institucijos (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. balandžio 25 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-255/2014). Taigi, ieškovi turi ginti savo subjektyvias teises (dėl to vėliau bus pasisakoma plačiau), o ne, gindami viešąjį interesą, siekti užtikrinti perkančiųjų organizacijų veiksmų ekonominį racionalumą.
27. Bet kokių atveju racionalaus lėšų panaudojimo tikslas neturi būti susietas išimtinai su mažiausia galima išleisti pinigų suma, nes aptariamasis principas kvalifikuotinas kaip iš anksto aiškiai neidentifikuojama teisinė kategorija, kurios pagrindu konkrečiu atveju sprendžiama dėl to, ar perkančioji organizacija teisėtomis priemonėmis pasiekė užsibrėžtą rezultatą (tam tikrą kokybę) už geriausią kainą (lot. *quid pro quo*). Vienintelė aplinkybė, kad dėl ginčijamos Pirkimo nuostatos perkančioji organizacija galimai išleis daugiau, negu būtų galėjusi, jei tokio ribojimo nebūtų įtvirtinusi, *per se* (savame) nereiškia, kad pažeidžiamas racionalaus lėšų panaudojimo principas, nes taip būtų paneigti tiek įstatymų leidėjo VPĮ 28 straipsnio nuostatomis, tiek atsakovės Pirkimo sąlygų 12 punktu siekiami tikslai.
28. Kita vertus, šiuo aspektu pažymėtini iš dalies prieštaringi ieškovės argumentai. Ji teigia, kad Pirkimo sąlygų 12 punktas pažeidžia racionalaus lėšų panaudojimo principą tuo aspektu, jog atsakovė pati įsipareigoja kai kurias viešojo pirkimo sutartis potencialiai sudaryti už didesnę kainą, lyginant su situacija, jei ribojimo tiekėjams sudaryti sutartis dėl visų Pirkimo dalių nebūtų, *inter alia*, nes tiekėjams neleidžia pasinaudoti masto ekonomija, t. y. pateikti pasiūlymų visoms Pirkimo dalims naudojantis tomis pačiomis paslaugų teikimo priemonėmis (pavyzdžiui, viena vakuumine mašina). Tačiau ieškovė kartu nurodo, kad ginčijama nuostata neproporcinga, nes perkančioji organizacija, iš tiesų siekdama kokybės, vietoj Pirkimo sąlygų 12 punkto galėjo nustatyti, kad kiekvienai Pirkimo daliai turėtų būti naudojamos atskiros transporto priemonės.
29. Dėl ieškovės argumentų, susijusių su konkurencijos užtikrinimu ir proporcingumo principu, kuriuos, teisėjų kolegijos vertinimu, reikia vertinti kartu, pažymėtina, kad Direktyvos 2014/24 79-ojoje konstatuojamojoje dalyje, *inter alia*, įtvirtinta, kad kai sutartys skaidomos į pirkimo dalis, perkančiosios organizacijos, kad, pavyzdžiui, išlaikytų konkurenciją arba užtikrintų tiekimo patikimumą, turėtų galėti apriboti pirkimo dalių, dėl kurių ekonominės veiklos vykdytojas gali teikti pasiūlymą, skaičių; joms taip pat turėtų būti leidžiama apriboti pirkimo dalių, kurios gali būti paskirtos vienam konkurso dalyviui, skaičių. Taigi iš šios normos matyti, kad tiek tiekėjų ribojimas pateikti pasiūlymus visose pirkimo dalyse, tiek būti pripažintais jų visų laimėtojais gali būti grindžiamas, *inter alia*, konkurencijos skatinimu ir kokybės užtikrinimu. Nagrinėjamoje byloje, atsižvelgiant į atsakovės atsakymą į ieškovės pretenziją, aktualus būtent pastarasis pagrindas, t. y. tiekimo patikimumas.
30. VPĮ 17 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad perkančiosios organizacijos užtikrina, jog vykdant pirkimą būtų laikomasi lygiateisiškumo, nediskriminavimo, abipusio pripažinimo, proporcingumo, skaidrumo principų. Ši nuostata koreliuoja su Direktyvos 2014/24 1-ąja konstatuojamąja dalimi, kurioje, *inter alia*, nurodyta, kad valstybės narės institucijų arba jų vardu vykdomas viešųjų sutarčių skyrimas turi atitikti Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo principus, visų pirma laisvo prekių judėjimo, įsteigimo laisvės ir laisvės teikti paslaugas srityse, taip pat iš šių laisvių kylančius principus, kaip antai lygiateisiškumo, nediskriminavimo, abipusio pripažinimo, proporcingumo ir skaidrumo principus.
31. Teisingumo Teismo jurisprudencijoje akcentuojama proporcingumo principo, kuriuo savo pozicijai pagrįsti remiasi ieškovė, svarba. Teisingumo Teismo praktikoje pažymima, kad ribojimai tiekėjams gali būti pateisinami, jeigu jais siekiama teisėto bendrojo intereso tikslo ir jie atitinka proporcingumo principą, t. y. jie tinkami šio tikslo įgyvendinimui užtikrinti ir nevirsija to, kas būtina jam pasiekti (žr., pvz., Teisingumo Teismo 2017 m. balandžio 5 d. sprendimą byloje *Borta*, C-298/15, ir jame nurodytą jurisprudenciją); kita vertus, proporcingumas, kaip iš vidaus rinkos laisvių išplaukiantis imperatyvas, aktualus ir tais atvejais, kai nesusiduriama su konkrečiai išreikštu ribojimu tiekėjams, tačiau sprendžiama, ar perkančioji organizacija pagrįstai įgyvendino savo ribotą diskreciją organizuoti tinkamiausią darbų atlikimo ar paslaugų teikimo būdą (žr., pvz., Teisingumo Teismo 2019 m. spalio 3 d. sprendimą byloje *Irgita*, C-285/18, ir jame nurodytą jurisprudenciją).
32. Kasacinio teismo ne kartą pabrėžta viešųjų pirkimų principų reikšmė ir svarba vykdant viešųjų pirkimų procedūras bei padariniai

perkančiosios organizacijos veiksmų ir sprendimų galiojimui nustačius šių principų pažeidimus, tačiau ši praktika savaime nėra pakankama tam, kad ja būtų galima remtis reikalaujant pripažinti perkančiosios organizacijos veiksmų neteisėtumą ir taikyti atitinkamus neteisėtumo padarinius. Dėl tokio viešųjų pirkimų principų pobūdžio ir reikšmės kasacinio teismo praktikoje įtvirtintos griežtos šių imperatyviųjų nuostatų pažeidimų nustatymo ir įrodinėjimo taisyklės, pagal kurias reikalaujama realiai įrodyti viešųjų pirkimų principų pažeidimo faktą, o ne tik remtis jų pažeidimo prielaida ir padariniais (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. kovo 20 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-132/2012 ir joje nurodytą kasacinio teismo praktiką).

33. Iš kasacinio teismo praktikos taip pat matyti, kad teisinis suinteresuotumas ginčyti viešojo pirkimo sąlygas kaip sąlyga kreiptis į teismą pripažįstamas tais atvejais ir tiek, kiek ieškovas gina būtent savo subjektines tiekėjo (dalyvio) teises ir pažeistą savo teisę varžytis dėl viešojo pirkimo sutarties sudarymo; tiekėjui nepripažįstamas teisinis suinteresuotumas, t. y. teisė ginčyti viešojo pirkimo sąlygas, jei konkurencijos sąlygų iškraipymu, kaip perkančiosios organizacijos veiksmų vertinimo pagrindu, tiekėjas remiasi, siekdamas apginti ne pažeidžiamas savo teises, o visų galimų panašioje situacijoje esančių subjektų interesus; nepriklausomai nuo to, kad tam tikros sąlygos gali būti pripažintos kaip potencialiai ribojančios tiekėjų konkurenciją, tačiau ieškovai, kreipdamiesi į teismą, turi ginti būtent savo, o ne visų konkurentų teises (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. spalio 21 d. nutarties civilinėje byloje [Nr. e3K-3-296-378/2019](#) 34, 35.11.3, 51 punktus ir juose nurodytą kasacinio teismo praktiką).
34. Pirmiau nurodyto tinkamo procesinio elgesio neatitinka situacija, kai ieškovas ikiteisminio ginčo metu ir teismo procese abstrakčiai kvestionuoja atitinkamas sąlygas, nepateikdamas bent kiek konkretesnių argumentų, kad dėl ginčijamų sąlygų jis turi blogesnes sąlygas konkuruoti nei kiti ūkio subjektai ar dėl šių sąlygų jo konkurencinis pranašumas nepagrįstai sumenkinamas; atsižvelgiant į tai, ieškovui nepakanka procese remtis tik bendruoju teisėtumo pagrindu, *ex injuria jus non oritur* (iš neteisės teisė neatsiranda) principu, viešųjų pirkimų principų ir kitų imperatyviųjų normų pažeidimu, tačiau konkrečiai nenurodyti, kaip buvo pažeistos būtent jo subjektinės teisės; be to, ieškovas neįrodo savo teisių pažeidimo tik siekiu dalyvauti naujame pirkime pagal jo siūlomą pirkimo sąlygų versiją (žr. pirmiau nurodytos kasacinio teismo nutarties civilinėje byloje [Nr. e3K-3-296-378/2019](#) 52, 54 punktus).
35. Nors iš dalies sutiktina su ieškovės argumentais, kad perkančioji organizacija nei Pirkimo sąlygose, nei atsakyme į pretenziją detalai nepaaiškino skundžiamo sprendimo motyvų, o tik įvardijo ginčijama nuostata siekiamą tikslą užtikrinti paslaugos kokybę, tačiau, viena vertus, tokia pareiga jai nekyla iš VPĮ 28 straipsnio nuostatų, kita vertus, būtent ieškovė, kvestionuodama Pirkimo sąlygų 12 punkto nuostatą, turėjo konkrečiai įrodyti, kad ginčijama nuostata jos atžvilgiu pažeidžia proporcingumo principą.
36. Nagrinėjamoje byloje nepateikti konkretūs duomenys apie tai, ar, pavyzdžiui, ieškovės pajėgumas iš tiesų (pagal atsakovės poreikius ir iškeltus reikalavimus) pakankamas paslaugoms visame Klaipėdos mieste teikti, kokia yra panašių pirkimų skelbimo ir sutarčių vykdymo praktika, detalai nepažymėta (tik bendrai nurodyta, kaip galėjo elgtis pati perkančioji organizacija), koks minimalus įrangos kiekis reikalingas, jei miesto tvarkymas padalijamas į tris dalis ir kiekvienoje jų negali būti naudojamos tos pačios priemonės, ar tokiu atveju ieškovė disponuotų reikiamu kiekiu įrangos ir pan.
37. Procese ieškovė iš esmės nepaneigė atsakovės argumentų ir pateiktų įrodymų, kad ankstesnė viešųjų pirkimų praktika nesuponavo tinkamos paslaugų kokybės. Nors neginčytina, kad kokybę lemia įvairūs veiksniai, t. y. ne vien aptariama Pirkimo nuostata, tačiau šiuo aspektu, be deklaratyvių argumentų apie stichinius meteorologinius reiškinius ir pakankamą savo kompetenciją, ieškovė konkrečių paaiškinimų nepateikė.
38. Nagrinėjamo atveju teisėjų kolegija, be kita ko, atkreipia dėmesį į tai, kad ieškovė nebuvo paskelbta nė vienos Pirkimo dalies laimėtoja: vienu atveju – dėl netinkamos (per didelės) kainos, kitu – dėl to, kad kiti tiekėjai pateikė konkurencingesnius pasiūlymus. Taigi *de facto* (faktiškai) ne Pirkimo sąlygų 12 punkto nuostata užkirta galimybė ieškovei laimėti bent vieną Pirkimo dalį, o kitos priežastys, kurios nesusijusios su šioje nuostatoje įtvirtintu ribojimu.

Dėl Pirkimo sutarties projekto 20.3 punkto teisėtumo

39. Ieškovė, *inter alia*, ginčija Pirkimo sutarties projekto 20.3 punkto nuostatą, kuriose įtvirtinta, kad paslaugų gavėjas, įspėjęs paslaugų teikėją prieš 90 kalendorinių dienų, turi teisę vienašališkai nutraukti sutartį, jei paslaugų gavėjas nusprendžia pavesti teikti gatvių priežiūros paslaugas savivaldybės valdomam juridiniam asmeniui (pagal Vietos savivaldos įstatymo 9 straipsnio 2 dalį). Taigi, ieškovė kvestionuoja atsakovės nevaržomą galimybę vienašališkai nutraukti viešojo pirkimo sutartį, jei jos vykdymo metu būtų sudarytas vidaus sandoris su perkančiosios organizacijos kontroliuojamu subjektu.
40. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai pripažino aptariamą Pirkimo nuostatą teisėtumą VPĮ [CK](#) nuostatų pagrindu, taip pat vadovavosi sutarties laisvės principu. Ieškovė ginčija šiuos teismų motyvus trininis pagrindinėmis argumentų grupėmis: *pirma*, ginčo Pirkimo sąlyga suponuoja aiškiai neapibrėžtą Pirkimo objektą; *antra*, dėl šios nuostatos pritaikymo ieškovė, jei su ja būtų sudaryta sutartis, galėtų patirti nuostolių; *trečia*, galimai antikonstitucinis vidaus sandorių reguliavimas suponuoja negalimumą remtis šiuo pagrindu nutraukiant sutartį.
41. Teisėjų kolegija konstatuoja, kad dėl šios ginčo dalies teismai priėmė iš esmės teisiskai pagrįstus sprendimus, kuriuos pagal kasacinio skundo argumentus nėra pagrindo naikinti. Nors kasacinis teismas sutinka ne su visais pirmosios ir apeliacinės instancijos teismo argumentais, tačiau tik dėl to nėra pagrindo keisti iš esmės teisingų procesinių sprendimų.
42. Teisėjų kolegija pirmiausia pažymi, kad į nagrinėjamo ginčo apimtį įeina tik ginčijama Pirkimo nuostata dėl vienašalio viešojo pirkimo sutarties nutraukimo, bet ne dar nesudaryto vidaus sandorio teisėtumas. Nors ieškovė kasacinį skundą pateikė 2021 m. gruodžio 2 d., o dėl vidaus sandorių reguliavimo VPĮ atitiktis Konstitucijai Konstitucinis Teismas pasisakė savo 2022 m. gegužės 5 d. nutarime, tačiau bet kokių atvejų, kaip nurodyta pirmiau, nėra pagrindo atskirai vertinti dar nesudaryto vidaus sandorio teisėtumo ir jo padarinių perkančiosios organizacijos sudarysimoms viešojo pirkimo sutartims. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad kasacinio teismo atitinkamų VPĮ ir kitų teisės aktų nuostatų, tiesiogiai ar netiesiogiai reglamentuojančių vidaus sandorių sudarymą, aiškinimas pateiktas Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. gruodžio 17 d. nutartyje civilinėje byloje [Nr. e3K-3-494-469/2019](#).
43. Dėl ieškovės argumentų, susijusių su Pirkimo objekto apibrėžtimi ir galimų nuostolių patyrimu, kuriuos, teisėjų kolegijos vertinimu, reikia vertinti kartu, pirmiausia pažymėtina, kad, priešingai nei į tai dėmesį atkreipė pirmosios instancijos teismas, teisiskai nėra reikšminga, kad ginčijama Pirkimo sąlyga susijusi su sudarysimos ir vykdysimos sutarties sąlygomis. Kasacinio teismo tiekėjams pripažintas teisinis suinteresuotumas ginčyti viešojo pirkimo sąlygą, jei joje įtvirtintas ūkio subjektų teises ribojantis reikalavimas, nes, jį nugrįžijus, neišvengiamai pasikeistų ieškovų subjektinių teisių apimtis (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. gegužės 26 d. nutarties civilinėje byloje [Nr. e3K-3-54-969/2022](#) 33 punktą).
44. Šiuo aspektu pažymėtina Teisingumo Teismo praktika, pagal kurią sąvokai „perkančiųjų organizacijų priimti sprendimai“ (VPĮ 101 straipsnio 1 dalies 1 punktas) suteikiama labai plati reikšmė, todėl iš esmės bet kuriam perkančiosios organizacijos sprendimui, kuriam taikoma Europos Sąjungos viešųjų pirkimų taisyklės ir kuriuo jos gali būti pažeistos, taikoma teisminė kontrolė; dėl to ši formulė apima visus perkančiųjų organizacijų sprendimus, neskiriant šių sprendimų pagal jų turinį ar priėmimo laiką, ir nenustato jokių apribojimų, susijusių su atitinkamų sprendimų pobūdžiu ir turiniu (Teisingumo Teismo 2021 m. rugsėjo 7 d. sprendimas byloje *Klaipėdos regiono atliekų tvarkymo centras*, C-927/19). Tokios pozicijos, susietos su skundžiamo perkančiosios organizacijos sprendimo realiais ar potencialiais padariniais tiekėjo teisėms, laikomasi ir kasacinio teismo praktikoje (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. gegužės 23 d. nutarties civilinėje byloje [Nr. e3K-](#)

45. Vienintelė aplinkybė, kad tam tikrais atvejais kontrahentai bendru sutarimu (ar jo nepasiekę, vienvaldiškai) gali pakeisti vykdomos viešojo pirkimo sutarties sąlygas, *per se* (savaine) nereiškia, kad šių sąlygų tiekėjai negali ginčyti tol, kol su jais nebus sudaryta viešojo pirkimo sutartis. Pažymėtina, kad kasacinio teismo praktikoje apskritai pabrėžiama viešojo pirkimo sutarties vykdymo stadijos svarba, dėl kurios perkančiosioms organizacijoms kyla pareigų, patenkančių į VPĮ reguliavimo sritį, ir dėl kurios, *pirma*, ieškovai (tiektėjai) turi teisę ginčyti viešojo pirkimo sutarties projektų sąlygas, *antra*, ieškovai skatinami operatyviai ginti galimai pažeistas teises, o teismai – spresti šalių ginčus, nelaukiant, kol bus sudaryta viešojo pirkimo sutartis ir vėlesnis kontrahentų nesutarimas padarys įtaką jos sėkmingam įvykdymui ir viešajam interesui (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. balandžio 26 d. nutarties civilinėje byloje [Nr. e3K-3-202-969/2022](#) 43–45, 56 punktus).
46. Pažymėtina, kad nagrinėjamoje byloje pagal skirtingas šalių pozicijas sprendžina dėl dviejų vertybių – pirkimo sąlygų aiškumo (pirkimo objekto apibrėžties) ir sutarties vykdymo nuspėjamumo, perkančiosios organizacijos teisės iš anksto įtvirtinti vienašališkai viešojo pirkimo sutarties nutraukimo atvejį – kolizijos. Teisėjų kolegijos vertinimu, pagal kasacinio skundo argumentus nėra pagrindo konstatuoti, kad ieškovės iškeltam nuspėjamumo siekiui turėtų būti suteikta pirmenybė prieš perkančiosios organizacijos teisę iš anksto nustatytomis sąlygomis modifikuoti sutartinius santykius.
47. Kasacinio teismo praktikoje pripažįstama, kad viešojo pirkimo sutartys vykdytinos ir keistinos, pirmiausia atsižvelgiant į specialiąsias viešuosius pirkimus reguliuojančias teisės normas (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. spalio 14 d. nutarties civilinėje byloje [Nr. e3K-3-39-378/2020](#) 91 punktą). Vis dėlto nagrinėjamu atveju šalių ginčas kilo ne dėl konkrečių, *de facto* (faktiškai) susiklosčiusių sutarties vykdymo aspektų (keitimo, nutraukimo), o dėl sąlygų, pagal kurias tai galbūt galėtų būti atliekama ateityje. Šiuo aspektu pažymėtina, kad tiekėjų teisės sutarties vykdymo metu, *inter alia*, užtikrinamos perkančiajai organizacijai tiksliai laikantis viešojo pirkimo sąlygų ir sutarties nuostatų, *inter alia*, dėl sutarčių nutraukimo (VPĮ 87 straipsnio 1 dalies 9 punktas, 90 straipsnio 3 dalis).
48. Pažymėtina, kad iš anksto nustatytas viešojo pirkimo sutarties nutraukimo pagrindas iš esmės patenka (gali patekti) į VPĮ 89 straipsnio reguliavimo sritį. Šio straipsnio 1 dalies 1 punkte atskirai sureguliuotos iš anksto nustatytų viešojo pirkimo sutarčių atidedamųjų sąlygų taikymo situacijos tiek, kiek jų taikymas nesuponuos esminio pirkimo sutarties pakeitimo (žr. taip pat Teisingumo Teismo 2016 m. rugsėjo 7 d. sprendimą byloje *Finn Frogne*, C-549/14).
49. Teisėjų kolegijos vertinimu, pasinaudojimas galimybe vienašališkai nutraukti viešojo pirkimo sutartį neturėtų lemti tiekėjų suklaidinimo dėl pirkimo objekto apibrėžties, nes, viena vertus, toks pagrindas yra iš anksto išviešintas, antra vertus, dėl pirkimo objekto išskaidymo į dalis ir sutarčių sudarymo su trimis tiekėjais galimas vienašalis visų ar pavienių viešojo pirkimo sutarčių nutraukimas dėl to nepažeis, kaip pažymėta pirmiau nurodytame Teisingumo Teismo sprendime byloje *Finn Frogne*, mažesniųjų ūkio subjektų interesų (žr. pirmiau nurodytos kasacinio teismo nutarties civilinėje byloje [Nr. e3K-3-39-378/2020](#) 149 punktą), nes jiems Pirkimo sąlygų 12 punktu ir taip buvo sudarytos palankios sąlygos dalyvauti Pirkime.
50. Kasacinio teismo konstatuota, kad perkančioji organizacija pažeidė tiekėjo teises, kadangi viešojo pirkimo sutarties vykdymo metu sudariusi vidaus sandorį su savo kontroliuojamu subjektu *de jure* šią sutartį pakeitė, nes *de facto* sumažino paslaugų užsakymų iš viešojo pirkimo sutarties kontrahento apimtį (žr. pirmiau nurodytos kasacinio teismo nutarties civilinėje byloje [Nr. e3K-3-494-469/2019](#) 43, 81, 92 punktus; dėl tokio vertinimo pasisakyta ir 2020 m. gruodžio 22 d. nutarties civilinėje byloje Nr. e3K-3-352-378/2020 14, 18, 23 punktuose). Nagrinėjamu atveju galimybė, kad dėl vidaus sandorio sudarymo gali būti nutraukiama (-os) viešojo pirkimo sutartis (-ys) yra *expressis verbis* (tiksliai, konkrečiais žodžiais) išviešinta Pirkimo sąlygose.
51. Kasacinio teismo taip pat nagrinėta situacija, kai perkantysis subjektas atsisakė dalies darbų; teismas tąkart jo veiksmus kvalifikavo kaip neteisėtus ne dėl to, kad viešojo pirkimo sąlygomis, kuriose buvo įtvirtinta galimybė vienašališkai atsisakyti dalies darbų, buvo netinkamai apibrėžtas pirkimo objektas, bet vienų darbų pakeitimas kitais (juos užsakant iš kito ūkio subjekto) buvo atliktas nesilaikant viešojo pirkimo sutarties sąlygų (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. vasario 24 d. nutarties civilinėje byloje [Nr. e3K-3-26-969/2021](#) 52, 58, 61, 68, 69, 80, 81 punktus). Nagrinėjamu atveju tokio pobūdžio situacija nesusiklosto.
52. Nepritartina ieškovės kasacinio skundo argumentams, kad ginčijama Pirkimo sąlyga, vadovaujantis kasacinio teismo praktika, neteisėta, nes leidžia perkančiajai organizacijai nepagrįstai nutraukti viešojo pirkimo sutartį ir pakartotinai skelbti viešojo pirkimo konkursus. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad civilinėje byloje [Nr. e3K-3-8-248/2018](#) buvo spęsta dėl viešojo pirkimo sutarties sąlygos, pagal kurią perkančioji organizacija galėjo atsisakyti paslaugų, jei būtų išnykęs jos įsigijimo poreikis, taikymo teisėtumo, atsižvelgiant į tai, jog perkančioji organizacija su kitu subjektu iš naujo sudarė analogišką sandorį. Ginčo Pirkimo sąlygos taikymas nesusietas su atsakovės poreikio išnykimu, be to, galimas naujas kontrahentas yra nurodomas iš anksto (nors ir nėra tiksliai įvardijamas), su juo sutartis būtų sudaroma neatliekant viešojo pirkimo procedūrą.
53. Kita vertus, VPĮ 90 straipsnyje, kuriame atskirai reguliuojamas viešojo pirkimo sutarčių nutraukimas, priešingai nei įstatymo 89 straipsnyje (sutarčių keitimas), *expressis verbis* įtvirtinta nuoroda į [CK](#). Kasacinio teismo šiuo aspektu pažymėta, kad dėl viešojo pirkimo sutarčių nutraukimo, *inter alia*, sprendžiama pagal [CK](#) normas (VPĮ 90 straipsnio 3 dalis). Šiuo aspektu pažymėtina kasacinio teismo praktika, pagal kurią koncesijos ar viešojo pirkimo sutartys iš esmės nekvalifikuotinos kaip atskiros, savarakiškos sutartys, o laikomos bendraisiais (įprastiniais) sandoriais (pvz., pirkimas, ranga, lizingas, kt.), kuriems taikomas specialus teisinis režimas, ypač jų ikisutartinei stadijai (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. birželio 27 d. nutarties civilinėje byloje [Nr. e3K-3-230-378/2019](#) 49 punktą).
54. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad Pirkimo objektas – miesto gatvių tvarkymo paslaugos – kartu patenka į [CK 6.716 straipsnio](#) reguliavimo sritį, nes atitinka esmines atlygintinų paslaugų sąlygas (tokios sutarties objektą (dalyką), atlygintinumą, šalis, jų tarpusavio nepavaldumą). Pažymėtina, kad [CK 6.721 straipsnio](#) 1 dalyje, *inter alia*, įtvirtinta, kad klientas turi teisę vienašališkai nutraukti sutartį, nepaisydamas to, kad paslaugų teikėjas jau pradėjo ją vykdyti. Šis reguliavimas iš esmės reiškia specifinę kliento teisę, nesant paslaugų teikėjo kaltų veiksmų ar netinkamo sutarties vykdymo (neįvykdymo), vienašališkai nutraukti atlygintinų paslaugų sutartį. Tokia kliento teisė yra besąlyginė, ji negali būti siejama su tam tikrų aplinkybių nustatymu (pvz., paslaugos teikėjo veiksmais, teisinis ar ekonominis kliento pasirinkimo nutraukti sutartį pagrįstumas ir pan.) ir nepriklauso nuo to, ar paslaugos gavėjas yra fizinis, ar juridinis asmuo (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. birželio 11 d. nutarties civilinėje byloje Nr. 3K-3-235/2007; 2013 m. spalio 11 d. nutarties civilinėje byloje Nr. 3K-3-476/2013).
55. Kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad viešųjų pirkimų atveju atlygintinų paslaugų sutartyje gali būti susitarta tiek dėl kliento teisės vienašališkai nutraukti sutartį pagal [CK 6.721](#) straipsnio 1 dalį, tiek dėl kitokios sutarties nutraukimo tvarkos. Sprendžiant, kokia atlygintinų paslaugų sutarties nutraukimo tvarka buvo nustatyta, sudarant sutartį viešųjų pirkimų būdu, visų pirma vertinami pirkimo dokumentai ir pirkimo sutartis, atsižvelgiant į VPĮ tikslus ir viešųjų pirkimų principus, bendrąsias sutarčių aiškinimo taisykles taikant *mutatis mutandis* (su atitinkamais pakeitimais) (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. kovo 10 d. nutarties civilinėje byloje Nr. 3K-3-145-684/2016, 26–27 punktai).
56. Taigi, viešųjų pirkimų reguliavimas suponuoja tik specifinį [CK 6.721 straipsnio](#) taikymą, tačiau nereiškia, kad dėl šalių santykių reguliavimo VPĮ perkančioji organizacija turi mažiau teisių už kitus panašių atlygintinų paslaugų klientus. Šiuo aspektu kasacinio teismo yra išaiškinta, kad nors klientas turi teisę nutraukti paslaugų sutartį, vadovaudamasis [CK 6.271](#) straipsnio 1 dalimi, nepaisydamas to, ar tokia jo teisė yra įtvirtinta sutartyje, tačiau paslaugų sutartį, sudarytą viešųjų pirkimų būdu, klientas vienašališkai nutraukti pagal [CK 6.721](#) straipsnio 1 dalį gali tik tuo atveju, jeigu šalys dėl to susitaria viešųjų pirkimų sutartyje (žr. pirmiau nurodytos kasacinio teismo nutarties civilinėje byloje [Nr. e3K-3-8-](#)

57. Darytina išvada, kad perkančiosios organizacijos turi teisę įstatymų nustatyta tvarka viešojo pirkimo sutartyse įtvirtinti vienašalio jų nutraukimo pagrindą, susietą su vidaus sandorių sudarymu, juolab kad jis yra siauresnės apimtys lyginant su [CK 6.721 straipsniu](#), nes priklauso nuo to, ar perkančioji organizacija įsteigia jai pavaldų subjektą ir su juo sudaro VPĮ 10 straipsnio sąlygas atitinkantį vidaus sandorį. Taigi tiekėjas viešojo pirkimo sąlygose yra informuojamas, kokiai situacijai susiklosčius perkančioji organizacija turės teisę vienašališkai nutraukti sudarytą sutartį. Jei būtų priešingai, susiklostytų paradoksali situacija, kai perkančiosios organizacijos galėtų teisėtai nustatyti platesnį sutarties nutraukimo pagrindą ([CK 6.721 straipsnio](#) 1 dalis), kuriam iš esmės nebūtų taikomos jokios sąlygos, išskyrus, kaip nurodyta pirmiau, aiškų šio pagrindo nustatymą pačioje viešojo pirkimo sutartyje, bet negalėtų nustatyti ginčijamos Pirkimo sąlygos, susietos su būsimu vidaus sandorio sudarymu.

Dėl Pirkimo sutarties projekto 14 ir 15 punktų teisėtumo

58. Ieškovė, *inter alia*, kvestionuoja Pirkimo sutarties projekto 14 ir 15 punktų nuostatas, kuriose įtvirtintos netesybos (bauda ir delspinigiai), iš esmės dviem aspektais: *pirma*, toks bendras netesybų taikymas už tų pačių prievolių netinkamą vykdymą suponuoja dvigubą, t. y. baudinių, netesybų nustatymą, *antra*, pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai nepagrįstai Pirkimo sutarties projekto 14 ir 15 punktų koegzistavimą pripažino teisėtu viešojo intereso ir kontrahento skatinimo tinkamai vykdyti prievolės pagrindais. Teisėjų kolegija šiuos ieškovės argumentus pripažįsta teisiskai pagrįstais.
59. Nagrinėjamoje byloje teismų nustatyta, kad pagal Pirkimo sutarties projekto 14 punktą paslaugų teikėjui už nekokybiškai suteiktas paslaugas bus skiriamas baudos: 700 Eur vertės bauda – už kiekvieną laiką nenuvalytą nuo sniego sankauptų gatvę (ar jos dalį), esant slidžiai dangai – už laiką nepalaistytas druskos tirpalu gatves, už laiką nepabarstytas smėlio ir druskos mišiniu gatves, už laiką nepabarstytus smėliu tiltus, įkalnes, nuokalnes; 500 Eur vertės bauda – už kitų paslaugų teikimo pažeidimus: laiką nepalaistytą visą gatvės plotą ar kitus sutarties pažeidimus, surašant pažeidimo aktą už kiekvieną nustatytą atvejį. Pažeidimo aktas surašomas dalyvaujant paslaugų teikėjo atstovui. Jeigu jis neatvyksta sutartu laiką arba atsisako dalyvauti, pažeidimų aktas surašomas jam nedalyvaujant. Bauda išskaičiuojama iš paslaugų teikėjui mokėtinos sumos. Jei paslaugos suteiktos nekokybiškai, paslaugų gavėjas nustato terminą, per kurį trūkumai turi būti pašalinti, per šį terminą nepašalinus trūkumų, nustatyta bauda taikoma pakartotinai. Baudos už sutarties pažeidimus netaikomos pažeidimams, kai pažeidimo pagrindu pasinaudojama garantija.
60. Be to, pagal Pirkimo sutarties projekto 15 punktą, paslaugų tiekėjas, be projekto 14 punkte nustatytų baudų, už pavėluotai suteiktas paslaugas moka paslaugų gavėjui 1000 Eur delspinigius už kiekvieną pavėluotą dieną. Delspinigiai išskaičiuojami iš paslaugų teikėjui mokėtinų sumų. Delspinigiai skaičiuojami nepriklausomai nuo sutarties įvykdymo užtikrinimo ir jo taikymo.
61. Pirmosios instancijos teismas, pasisakydamas dėl Pirkimo sutarties projekto 15 punkto teisėtumo, nurodė, kad projektas yra deklaratyvus, o sutartiniai teisiniai santykiai ginčo šalių dar nesieja, ir padarė išvadą, kad šioje proceso stadijoje nėra pagrindo tenkinti ieškovės reikalavimo panaikinti sutarties projekto 15 punktą. Apeliacinės instancijos teismas papildomai pažymėjo, kad Pirkimo sutarties projekto 15 punkte nustatyti delspinigiai laikytini protingai pateisinamais, nes jais siekiama užtikrinti viešąjį interesą – Klaipėdos miesto gyventojų (ir jų svečių) judėjimo ir transporto eismo saugumą šaltuoju metų laiku. Be to, apeliacinės instancijos teismo vertinimu, iškritus dideliame kiekiui sniego, tiekėjui finansiskai bus naudingiausia gatvės nevalyti ir susimokėti vienkartinę baudą pagal Pirkimo sutarties projekto 14 punktą.
62. Be šios nutarties 43–45 punktuose nurodytų argumentų, papildomai pažymėtina, kad kasacinio teismo praktikoje įtvirtinta (pripažįstama) tiekėjų pareiga domėtis vykdому konkursu ir operatyviai ginti pažeistas subjektes teises; nurodoma, kad tiekėjai viešojo pirkimo ginčų nagrinėjimo procedūrose turi elgtis apdairiai ir paisyti VPĮ nustatytų terminų. Naudojimasis perkančiosios organizacijos sprendimų apskundimo teise gali būti ribojamas, jei tiekėjas galėjo ar turėjo nustatyti pažeidimą, veikdamas taip rūpestingai, kaip galima tikėtis iš patyrusio ūkio subjekto (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. spalio 12 d. nutarties civilinėje byloje [Nr. e3K-3-360-248/2018](#) 40 punktą; 2018 m. spalio 19 d. nutarties civilinėje byloje [Nr. e3K-3-371-378/2018](#) 32 punktą; 2018 m. spalio 31 d. nutarties civilinėje byloje [Nr. e3K-3-397-378/2018](#) 31 punktą ir kt.).
63. Taigi tiekėjai, nustatę, kad jų teisės ir (ar) teisėti interesai yra pažeidžiami dėl pirkimo sąlygų neteisėtumo, turi pareigą operatyviai ginti savo galimai pažeistas teises. Kadangi Pirkimo sutarties projektas yra Pirkimo sąlygų dalis, analogiška išvada darytina ir dėl Pirkimo sutarties projekto sąlygų teisėtumo, t. y. tiekėjai privalo operatyviai ginčyti visas, jų vertinimu, neteisėtas viešojo pirkimo sąlygas, įskaitant ir Pirkimo sutarties projekto nuostatas. Atsižvelgiant į tai ir į išdėstytą Lietuvos Aukščiausiojo Teismo formuojamą praktiką, skatinančią tiekėjus operatyviai ginti jų galimai pažeistas teises ir (ar) teisėtus interesus, darytina išvada, kad ieškovė nagrinėjamu atveju turėjo teisę ginčyti Pirkimo sutarties projekto 14 ir 15 punktų nuostatas ir įrodinėti baudinių netesybų pobūdį.
64. Pirmosios instancijos teismo išvada, kad Pirkimo sąlygų paskelbimo stadijoje nėra galimybės kvestionuoti Pirkimo sutarties projekto sąlygų turinio, nes jis yra deklaratyvus, o teisiniai santykiai šalių dar nesieja, yra teisiskai nepagrįsta. Nagrinėjamu atveju ieškovė Pirkimo sutarties projekto 14 ir 15 punktų teisėtumą kvestionavo ne tik dėl konkretaus netesybų dydžio ir jo santykio su kreditoriaus patirtais nuostoliais, bet dėl draudžiamų dvigubų, t. y. baudinių, netesybų nustatymo. Taigi toks galimai neteisėtas netesybų nustatymas paaiškėja jau prieš sudarant viešojo pirkimo sutartį, juolab kad sutarties vykdymo metu atsakovė iš esmės (be pagrindo) negalėtų atsisakyti iš anksto nustatyto kumulatyvaus netesybų taikymo (baudos ir delspinigių), nes tai galėtų lemti esminį sutarties pakeitimą (žr. pirmiau nurodytos kasacinio teismo nutarties civilinėje byloje [Nr. e3K-3-39-378/2020](#) 99 punktą ir jame nurodytą kasacinio teismo praktiką).
65. Pagal teisinį reguliavimą netesybos – tai įstatymų, sutarties ar teismo nustatyta pinigų suma, kurią skolininkas privalo sumokėti kreditoriui, jeigu prievolė neįvykdyta arba netinkamai įvykdyta (bauda, delspinigiai) ([CK 6.71 straipsnio](#) 1 dalis). Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikoje pripažįstama, kad šalių susitarimu nustatytų netesybų tikslas – kompensuoti kreditoriaus galimus praradimus neįvykdžius sutartinių arba ikisutartinių įsipareigojimų ar juos įvykdžius netinkamai ([CK 6.71 straipsnis](#)), o šalių teisė iš anksto susitarti dėl netesybų reiškia tai, jog kreditoriui nereikia įrodinėti patirtų nuostolių dydžio, nes sutartimi sulgytos netesybos laikomos iš anksto nustatytais būsimais kreditoriaus nuostoliais, kurie pripažintini minimaliais nuostoliais (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. balandžio 6 d. nutarties civilinėje byloje [Nr. 3K-3-83-1075/2022](#) 38 punktą).
66. Taigi, sutartiniai nustatytos netesybos yra ne tik prievolės įvykdymo užtikrinimo priemonė, bet ir civilinės atsakomybės forma. Pagrindinis civilinės atsakomybės principas – nuostolių atlyginimas visada turi išlikti kompensuojamojo, o ne baudinio pobūdžio. Vienas iš šio principo įgyvendinimo pavyzdžių yra [CK 6.73 straipsnio](#) 2 dalyje, 6.258 straipsnio 2 dalyje įtvirtintas draudimas taikyti baudines netesybas – reikalauti ir prievolės įvykdymo, ir netesybų, išskyrus už prievolės įvykdymo termino praleidimą. Vis dėlto galimi ir kiti atvejai, kai pažeidžiamas kompensuojamasis netesybų, kaip civilinės atsakomybės formos, pobūdis ir jos teismo gali būti pripažintos baudinėmis. Pavyzdžiui, kai šalys už tą patį prievolės pažeidimą nustatė ir baudą, ir delspinigius arba kai pats netesybų dydis yra neprotingai didelis. Visais šiais atvejais tokio pobūdžio netesybos gali būti pripažintos baudinėmis (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. gegužės 8 d. nutartį civilinėje byloje [Nr. 3K-3-267-916/2015](#)).
67. Pažymėtina, kad netesybų instituto paskirtis nekinta priklausomai nuo sutarties sudarymo būdo, objekto, termino ir kitų aplinkybių, t. y. visais atvejais netesybos turi išlikti kompensuojamojo, o ne baudinio pobūdžio. Teisėjų kolegija nurodo, kad vien ta aplinkybė, jog sutartiniai yra siekiama tinkamo viešojo intereso įgyvendinimo, savaime nereikšmia, kad galimas dvigubas, baudinio pobūdžio netesybų taikymas. Atsižvelgiant į

tai, konstatuotina, kad apeliacinės instancijos teismas, vertindamas Pirkimo sutarties projekto 15 punkto nuostatos teisėtumą, nepagrįstai teisiškai reikšminga aplinkybe įvardijo ginčo sutarties objektą bei tikslą.

68. Nors ir sutiktina, kad atsakovės siekis užtikrinti Klaipėdos miesto gyventojų judėjimo ir transporto priemonių eismo saugumą šaltuoju metu laiku yra pagrįstas ir neabejotinai svarbus, tačiau, kaip nurodyta pirmiau, vien viešojo intereso užtikrinimo siekis negali tapti pagrindu taikyti kitai sutarties šaliai dvigubą atsakomybę. Šiuo aspektu pažymėtina kasacinio teismo praktika, pagal kurią viešojo intereso apsauga – ne besąlygiškai, o viena iš galimų perkančiosios organizacijos teisėtus veiksmus pagrindžiančių aplinkybių – vertintina pagal visus byloje surinktus duomenis; socialiai jautrių ar visuomenei labai reikalingų viešųjų pirkimų objektų įsigijimo teisėtumas dėl savo svarbos *per se* neturi būti vertinamas kitaip nei dėl kitų įsigijimų (žr., pvz., 2015 m. kovo 4 d. nutartį civilinėje byloje [Nr. 3K-3-96-916/2015](#) ir joje nurodytą kasacinio teismo praktiką).
69. Kaip nurodyta pirmiau, pagal Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktiką baudinis netesybų pobūdis pripažįstamas tais atvejais, kai už tos pačios prievolės pažeidimą nustatytos dvigubos netesybos, pavyzdžiui, baudos ir delspinigių forma. Nagrinėjamu atveju Pirkimo sutarties projekte netesybos baudos forma nustatytos už nekokybiškai suteiktas paslaugas jas apibrėžiant termino praleidimu, pavyzdžiui, bauda nustatyta už kiekvieną laiku nenuvalytą gatvę, laiku nepalaistytas druskos tirpalu gatves, laiku nepabarstytus tiltus, įkalnes, nuokalnes ir kt. (Pirkimo sutarties projekto 14 punktas), taip pat už pavėluotai suteiktas paslaugas skaičiuojami delspinigiai (Pirkimo sutarties projekto 15 punktas). Be kita ko, atkreiptinas dėmesys į tai, kad Pirkimo sutarties projekto 14 punktas leidžia netesybas, išreikštas baudos forma, taikyti pakartotinai tais atvejais, kai tiekėjas per paslaugos gavėjo nurodytą terminą nepašalina nekokybiškai suteiktos paslaugos trūkumų, be to, bauda yra taikoma dėl kiekvienos netinkamai prižiūrėtos gatvės.
70. Taigi, vertinant Pirkimo sutarties nuostatų turinį matyti, kad nagrinėjamu atveju tiek bauda, tiek delspinigiai yra taikomi už tos pačios prievolės neįvykdymą, t. y. už termino praleidimą, ir jų taikymas yra tęstinio pobūdžio. Teisėjų kolegijos vertinimu, tokios ginčo sutartyje nustatytos netesybos, kai už tą patį veiksmą, prievolės vykdymo termino praleidimą, taikoma tiek bauda, tiek delspinigiai, pripažintinos baudinėmis, todėl jų kumuliatyvus taikymas nėra galimas. Manytina, kad vienos iš netesybų formų (baudos arba delspinigių) taikymas būtų pakankamas galimų atsakovės nuostolių atlyginimui užtikrinti ir atitinka [CK 6.73 straipsnio 1 dalies](#) reguliavimą, todėl antrosios netesybų formos įtvirtinimas yra perteklinis ir skirtas ne perkančiosios organizacijos nuostoliams kompensuoti, o tiekėjui už sutarties neįvykdymą nubausti.
71. Remdamasi pirmiau nurodytais argumentais, teisėjų kolegija nusprendžia, kad teismai netinkamai taikė netesybas reglamentuojančias [CK 6.71 straipsnio](#), 6.73 straipsnio 1 dalies, 6.258 straipsnio teisės normas ir nukrypo nuo Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikos, suformuotos dėl dvigubų netesybų. Teisėjų kolegija konstatuoja, kad Pirkimo sutarties projekto 14 ir 15 punktų bendras nustatymas ir kumuliatyvus taikymas pažeidžia pirmiau nurodytas teisės normas, todėl šios Pirkimo sąlygos pripažintinos neteisėtomis.
72. Atsižvelgdama į tai, kad ieškovė savo interesus dėl neteisėtai nustatytų baudinių netesybų grynė reikalaujama panaikinti Pirkimo sutarties projekto 15 punkto nuostatas (dėl delspinigių), tokio reikalavimo tenkinimas iš esmės užtikrintų dvigubų netesybų nustatymo situacijos išvengimą, nes būtų paliktas galioti tik baudos už netinkamai vykdomas prievoles taikymas, teisėjų kolegija nusprendžia patenkinti pirmiau nurodytą ieškovės reikalavimą ir panaikinti Pirkimo sutarties projekto 15 punktą.

Dėl ieškovės reikalavimo sumažinti netesybų (baudos) dydį

73. Ieškovė ieškiniu reikalauja Pirkimo sutarties projekto 15 punkte nustatytas netesybas panaikinti, o 14 punkte nurodytų baudų dydžius sumažinti, t. y. pakeisti. VPI 101 straipsnio 1 dalies 1 punkte, *inter alia*, įtvirtinta, kad tiekėjas, kuris mano, kad perkančioji organizacija nesilaikė šio įstatymo reikalavimų ir tuo pažeidė ar pažeis jo teisėtus interesus, gali kreiptis į teismą dėl perkančiosios organizacijos sprendimų, neatitinkančių šio įstatymo reikalavimų, panaikinimo ar pakeitimo. Taigi, nagrinėjamoje byloje sprendžiant dėl pirmiau nurodyto ieškovės reikalavimo sumažinti baudų dydžius.
74. Dėl tokio pobūdžio reikalavimų nagrinėjimo kasacinis teismas yra pažymėjęs, kad nors pagal kasacinio teismo praktiką viešojo pirkimo sąlygų panaikinimas susijęs su jų turinio ir apimties pakeitimu, tačiau, kaip susiklostė nagrinėjamu atveju, tiekėjas, be kita ko, gali reikalauti viešojo pirkimo dokumentus papildyti naujomis sąlygomis ar pakoreguoti esamus reikalavimus; kai ieškinyje tiekėjas įstatymų nustatyta tvarka pareiškia reikalavimą pakeisti neteisėtą viešojo pirkimo sąlygą, teismas, pripažinęs pirkimo sąlygą neteisėta, pirmiausia turi įvertinti pirkimo sąlygų pakeitimo galimybę ir, tik nustatęs negalimumą tai padaryti, turėtų spręsti dėl neteisėtos pripažintos (neaiškios, neskaidrios, pažeidžiančios imperatyviasias teisės normas) viešojo pirkimo sąlygos padarinių pirkimo procedūroms ar viešojo pirkimo sutarties galiojimui (žr. pirmiau nurodytos kasacinio teismo nutarties civilinėje byloje [Nr. e3K-3-202-969/2022](#) 23, 30 punktus ir juose nurodytą kasacinio teismo praktiką).
75. Dėl ieškovės pareikšto reikalavimo sumažinti netesybų dydį pažymėtina kasacinio teismo praktika, pagal kurią viešojo pirkimo sutartyse įtvirtintų netesybų mažinimas iš principo yra galimas, o netesybų, įtvirtintų viešojo pirkimo sutartyje, mažinimas, išskyrus išimtines situacijas, neturėtų būti vertinamas kaip kitų tiekėjų teisių pažeidimas ir (ar) nukrypimas nuo pradinių konkurso sąlygų (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. balandžio 7 d. nutartį civilinėje byloje [Nr. 3K-3-183-248/2015](#); 2015 m. gegužės 8 d. nutartį civilinėje byloje [Nr. 3K-3-267-916/2015](#)). Sprendžiant dėl netesybų, įtvirtintų viešojo pirkimo sutartyje, mažinimo taikytinos bendrosios netesybas reglamentuojančios [CK](#) normos bei jas aiškinanti Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktika.
76. Tais atvejais, kai netesybos aiškiai per didelės arba neprotingai didelės, teismas gali netesybas sumažinti, tačiau tik tiek, kad jos netaptų mažesnės už nuostolius, patirtus dėl prievolės neįvykdymo ar netinkamo įvykdymo. Netesybos nemažinamos, kai jos jau sumokėtos ([CK 6.73 straipsnio 2 dalis](#), 6.258 straipsnio 3 dalis). Netesybų mažinimas priklauso nuo specifinių kiekvieno ginčo faktinių aplinkybių, šalių elgesio ir kt. bei nuo to, kaip teismas, laikydamasis proporcingumo, teisingumo ir protingumo principų, šias aplinkybes įvertina (žr., pvz., pirmiau nurodytą kasacinio teismo nutartį civilinėje byloje [Nr. 3K-3-267-916/2015](#)).
77. Jeigu netesybos aiškiai per didelės arba neprotingai didelės, teismas turi teisę savo nuožiūra jas sumažinti tiek, kad jos netaptų mažesnės už nuostolius, patirtus dėl prievolės neįvykdymo arba netinkamo įvykdymo. Taigi, nepaneigiant sutarties laisvės ir privalomumo šalims principų, ginčą nagrinėjančiam teismui suteikta tam tikra netesybų kontrolės funkcija: tais atvejais, kai netesybos yra aiškiai per didelės arba prievolė yra iš dalies įvykdyta, teismas gali netesybas sumažinti iki protingos sumos ([CK 6.73 straipsnio 2 dalis](#), 6.258 straipsnio 3 dalis) (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. gruodžio 19 d. nutartį civilinėje byloje [Nr. 3K-3-578/2012](#); 2021 m. spalio 6 d. nutarties civilinėje byloje [Nr. e3K-3-240-916/2021](#) 28 punktą; kt.).
78. Vertindamas, ar netesybos yra neprotingai didelės, teismas turi atsižvelgti į sutartyje nustatytas netesybų sumas ir nuostolių, kuriuos realiai patyrė kreditorius, santykį. Vertindamas realiai patirtų nuostolių dydį, teismas turi atsižvelgti į kreditoriaus kaltę ([CK 6.259 straipsnis](#)), taip pat aplinkybę, ar kreditoriaus realiai patirtų nuostolių atlyginimas priteistinas pagal nuostolių dydžio nustatymo taisyklės, ypač atkreipiant dėmesį į tai, ar buvo atsižvelgta į [CK 6.258 straipsnio 4 dalį](#), kurioje nustatyta, kad neįvykdžiusi prievolės įmonė atsako tik už tuos nuostolius, kuriuos ji numatė ar galėjo protingai numatyti sutarties sudarymo metu kaip tikėtiną prievolės neįvykdymo pasekmę.
79. Jei netesybų suma yra neprotingai didelė palyginus su realių nuostolių suma, įvertinta pagal 6.258 straipsnio 4 dalies taisyklę, teismas turi teisę mažinti netesybas tuo pagrindu, kad netesybos yra neprotingai didelės (žr. pirmiau nurodytą kasacinio teismo nutartį civilinėje byloje [Nr. 3K-3-267-916/2015](#)). Be kita ko, tais atvejais, kai yra pareiškiamas reikalavimas mažinti netesybas ar kyla netesybų mažinimo teismo iniciatyva klausimas, kreditorius turi pagrįsti netesybas įrodinėdamas realiai patirtus nuostolius, tai yra žemiausioji netesybų mažinimo riba (žr. Lietuvos

Aukščiausiojo Teismo 2013 m. rugsėjo 18 d. nutartį civilinėje byloje [Nr. 3K-3-446/2013](#)).

80. Nagrinėjamu atveju teismui nurodė, kad, nesant sutarties pažeidimo, nėra galimybės įvertinti, ar netesybų dydis yra per didelis ir turi būti mažinamas, be to, pažymėjo, kad ieškovė nepaaikšino, kodėl Pirkimo sutarties projekto 14 punkte nustatyti baudų dydžiai turėtų būti mažinami iki ieškovės nurodytų ribų. Teismų vertinimu, byloje nenustatyta aplinkybių, patvirtinančių akivaizdžiai per didelį, neprotingą Pirkimo sutarties projekto 14 punkte įtvirtintų baudų dydį. Su šiais teismų argumentais sutiktina iš dalies.
81. Kaip jau ne kartą nurodyta, netesybos gali būti mažinamos, kai jos yra neprotingai didelės arba prievolė iš dalies įvykdyta ([CK 6.73 straipsnio](#) 2 dalis, 6.258 straipsnio 3 dalis). Netesybos mažinamos įvertinus jų santykį su kreditoriaus realiai patirtu nuostoliu, taip pat kai neprotingas, kreditoriaus galimus nuostolius ženkliai viršijantis dydis yra akivaizdus. Pavyzdžiui, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra pripažinęs, kad žemės pirkimo–pardavimo sutartyje nustatyta pirkėjo teisė reikalauti iš pardavėjo 40 proc. kainos baudos įtvirtina galimybę kreditoriui piktnaudžiauti savo teise ir nepagrįstai praturtėti kitos šalies sąskaita, nes tokio dydžio netesybos yra aiškiai neprotingai didelės jau vien dėl to, kad tai sudaro 40 procentų žemės sklypo kainos (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. kovo 15 d. nutartį civilinėje byloje [Nr. 3K-3-106/2010](#)).
82. Nagrinėjamu atveju atsakovė Pirkimo sutarties projekto 14 punkte nustatė 700 Eur vertės baudą – už kiekvieną laiką nenuvalytą nuo sniego sankauptų gatvę (ar jos dalį), esant slidžiai dangai – už laikų nepalaistytas druskos tirpalu gatves, už laikų nepabarstytas smėlio ir druskos mišiniu gatves, už laikų nepabarstytus smėliu tiltus, įkalnes, nuokalnes; 500 Eur vertės baudą – už kitų paslaugų teikimo pažeidimus: laikų nepalaistytą visą gatvės plotą ar kitus sutarties pažeidimus, surašant pažeidimo aktą už kiekvieną nustatytą atvejį.
83. Teisėjų kolegijos vertinimu, nors nagrinėjamu atveju teismui teisingai nusprendė, kad šioje bylos nagrinėjimo stadijoje nėra aiškus baudos santykis su atsakovės galimu nuostoliu, patirtu dėl netinkamo sutarties vykdymo, todėl jų mažinimas iki realios nuostolių sumos šioje byloje nėra galimas, vis dėlto tokia išvada darytina, atsižvelgiant į specifines nagrinėjamos bylos aplinkybes, taigi *per se* netaikytina visiems kitiems viešųjų pirkimų ginčams.
84. Šiuo aspektu pirmiausia pažymėtini kasacinio teismo išaiškinimai, kad, sprendžiant dėl netesybų dydžio, atsižvelgtina į viešojo pirkimo sutarties pobūdį, vertinant tiekėjų veiksmus pirkimo procedūrose, *netesybų dydžio išviešinimo aplinkybę iki sutarties sudarymo (ar iš sutarties projekto ar pirkimo sąlygų buvo aiškus jų dydis)* ir pan. (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. lapkričio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-562/2013). Atsižvelgiant į tai, kad netesybos už netinkamą sutartinės nepiniginės prievolės vykdymą taikytinos tik jei jos nustatytos sutartyje, pirmiau nurodytas teisės aiškinimas iš esmės reiškia, kad tam tikrais atvejais netesybų – baudos – dydis gali būti išreikštas nominalia verte (o ne procentiniu dydžiu nuo sutarties vertės). Tokiais atvejais konkretus baudos dydis būtų žinomas iš anksto, taip pat aiškus jos santykis sudarysimos sutarties atžvilgiu ir dėlto galimas skusti viešojo pirkimo procedūrų metu (pavyzdžiui, atitinkamo dydžio bauda už laikų nepristatytas prekes).
85. Vis dėlto nagrinėjamu atveju atkreiptinas dėmesys į tai, kad, *pirma*, ginčo Pirkimo sutartys sudaromos ne dėl aiškiai apibrėžto galutinio rezultato (pristatyti konkrečias prekes, pastatyti statinį ar pan.), o dėl testinio, pasikartojančio prievolių vykdymo, taigi jų vykdymas bei pažeidimas yra (gali būti) ne vienkartinis, todėl bendras jų (baudų) dydis nėra aiškiai žinomas; *antra*, kaip teisingai pažymėjo pirmosios instancijos teismas, kasacinio teismo išaiškinta, kad viešuosiuose pirkimuose, *inter alia*, atsižvelgiant į tai, kad viešojo pirkimo sutartys sudaromos trečiųjų asmenų naudai vykdant viešąsias funkcijas (pareigas), neretai susiduriama ne tik su tiesioginiais ekonominiais sutarčių nevykdymo suvaržymais, bet ir kitokio pobūdžio nepatogumais, kurie taip pat gali būti įkainoti finansiškai (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. gegužės 3 d. nutarties civilinėje byloje [Nr. 3K-3-235-690/2016](#) 39, 40 punktus). Dėl pirmiau aptartos ginčo Pirkimo specifikos iš tiesų pernelyg sudėtinga iš anksto pripažinti tam tikrų baudų dydžių neadekvatumą dėl netinkamo sutarčių vykdymo kilusių atsakovės nepatogumų (ar tiesioginių finansinių praradimų) atžvilgiu.
86. Atsižvelgiant į tai, sutiktina su teismų vertinimu, kad ginčo nuostatoje įtvirtinti baudų dydžiai – 700 Eur ir 500 Eur – nėra aiškiai ir akivaizdžiai neprotingi. Ieškovė neįrodė ir byloje nėra nustatyta faktinių aplinkybių, liudijančių, kad tokie baudų dydžiai galėtų teikti atsakovei naudą ir (ar) tapti atsakovės pasipelnymo šaltiniu, be to, kaip teisingai pažymėjo bylą nagrinėję teismai, ieškovė nepagrindė, jog protingi baudos dydžiai būtų 100 Eur ir 50 Eur.
87. Kasaciniame skunde ieškovė nenurodo argumentų, patvirtinančių būtinybę ne tik pripažinti neteisėtą baudinį (dvigubą) netesybų pobūdį bei panaikinti Pirkimo sutarties projekto 15 punkto nuostatą, bet ir papildomai sumažinti Pirkimo sutarties projekto 14 punkte nustatytus baudos dydžius. Atsižvelgdama į tai, kas išdėstyta, teisėjų kolegija nusprendžia, jog teismų išvados dėl Pirkimo sutarties projekto 14 punkto teisėtumo yra teisškai pagrįstos, t. y. teismai pagrįstai atmetė ieškovės reikalavimą dėl sutarties projekto 14 punkto panaikinimo, todėl ši apeliacinės instancijos teismo nutarties dalis paliktina nepakeičta.

Dėl bylos procesinės baigties

88. Teisėjų kolegija, remdamasi šioje nutartyje padarytomis išvadomis ir teisiniu perkančiosios organizacijos veiksmų vertinimu, konstatuoja, kad kasacinio skundo argumentais įrodytas atsakovės veiksmų neteisėtumas tik nustatant Pirkimo sutarties projekto 15 punkto nuostatas. Dėl to teisėjų kolegija nusprendžia panaikinti apeliacinės instancijos teismo procesinio sprendimo dalį dėl Pirkimo sutarties projekto 15 nuostatos teisėtumo ir dėl šios dalies priimti naują sprendimą – ieškovės ieškinį dėl Pirkimo sutarties projekto 15 punkto pripažinimo neteisėtu ir panaikinimo tenkinti. Atsižvelgiant į tai, kad kasacinio skundo argumentais neįrodytas kitų apeliacinės instancijos teismo procesinio sprendimo dalių neteisėtumas, šios paliktinos galioti ([CPK 359](#) straipsnio 1 dalies 4 punktas).
89. Dėl Pirkimo sutarties projekto 14 punkto teisėjų kolegija atkreipia dėmesį į tai, kad šios nuostatos neteisėtumas yra pripažintas tik dėl koegzistavimo su to paties projekto 15 punktu. Panaikinus pastarąją nuostatą dėl delspinių nustatymo ir išvengus baudinių netesybų taikymo situacijos taikymo, Pirkimo sutarties projekto 14 punktas paliktinas galioti. Kaip nurodyta pirmiau, kasacinio skundo argumentais nėra pagrindo sumažinti šioje nuostatoje įtvirtintų baudų dydžių.
90. Kasacinio teismo praktikoje laikomasi nuoseklios pozicijos, kad teismo procesinis sprendimas – vientisas teisės aktas, jį vykdant privalu įvykdyti ne tik rezoliucinėje jo dalyje nurodytą sprendimą, bet ir laikytis motyvuojamojoje dalyje išdėstytų išaiškinimų (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. kovo 19 d. nutarties civilinėje byloje [Nr. e3K-3-67-248/2020](#) 66 punktą). Taigi, Pirkimo sutarties projekto 14 punkto nuostatų teisėtumas įvertintas, atsižvelgiant į Pirkimo objekto specifiką ir sprendimą pripažinti neteisėtu ir panaikinti to paties projekto 15 punktą.
91. Dėl teisiųjų padarinių panaikinimo vieną iš Pirkimo sąlygų pažymėtina kasacinio teismo praktika, pagal kurią teismo sprendimui taikyti griežčiausią perkančiųjų organizacijų neteisėtų veiksmų nustatant pirkimo sąlygas padarinį, t. y. nutraukti pirkimo procedūras, turi įtakos neteisėta pripažintos viešojo pirkimo sąlygos turinys ir tai, kokią reikšmę tiekėjų konkurencijai turi šios sąlygos įtvirtinimas ir panaikinimas; taigi, ne kiekviena atveju, kai teismas pripažįsta viešojo pirkimo sąlygą neteisėta (ir negaliojančia, jei nesudaryta viešojo pirkimo sutartis), pirkimo procedūros turėtų būti nutrauktos; viešojo pirkimo sąlygų keitimo teisėtumas priklauso nuo vadinamųjų *Borta* kriterijų, kurių aiškinimo praktika išplėtotą kasacinio teismo jurisprudencijoje, taikymo (žr. pirmiau nurodytos kasacinio teismo nutarties civilinėje byloje [Nr. e3K-3-202-969/2022](#) 29, 31 punktus ir juose nurodytą kasacinio teismo praktiką).

92. Teisėjų kolegija, įvertinusi pripažintos neteisėta ir panaikintos Pirkimo sąlygos turinį, reikšmę ir pobūdį, galimą tiekėjų apsisprendimą (ne)dalyvauti Pirkime, atsižvelgiant į jos nustatymą, konstatuoja, kad nagrinėjamu atveju pakankamas atsakovės neteisėtų veiksmų neigiamas padarinys yra Pirkimo sutarties projekto 15 punkto panaikinimas paliekant galioti Pirkimo procedūras.
93. Dėl kitų kasacinio skundo ir atsiliepimo į jį argumentų kaip neturinčių teisinės reikšmės šalių ginčui spręsti teisėjų kolegija nepasisako.

Dėl bylinėjimosi išlaidų atlyginimo

94. Pagal [CPK 93 straipsnio](#) 5 dalį, jeigu apeliacinės instancijos teismas ar kasacinis teismas, neperduodamas bylos iš naujo nagrinėti, pakeičia teismo sprendimą arba priima naują sprendimą, jis atitinkamai pakeičia bylinėjimosi išlaidų paskirstymą.
95. Šaliai, kurios naudai priimtas sprendimas, jos turėtas bylinėjimosi išlaidas teismas priteisia iš antrosios šalies, nors ši ir būtų atleista nuo bylinėjimosi išlaidų mokėjimo į valstybės biudžetą ([CPK 93 straipsnio](#) 1 dalis). Jeigu ieškinyis patenkintas iš dalies, šiame straipsnyje nurodytos išlaidos priteisiamos ieškovui proporcingai teismo patenkintų reikalavimų daliai, o atsakovui – proporcingai teismo atmestų ieškinio reikalavimų daliai ([CPK 93 straipsnio](#) 2 dalis). Šiame straipsnyje išdėstytos taisyklės taikomos taip pat ir tam žyminiam mokesčiui, kurį šalys įmoka paduodamos apeliacinius ir kasacinius skundus, taip pat prašymus dėl proceso atnaujinimo ([CPK 93 straipsnio](#) 3 dalis).
96. Teisėjų kolegija, atsižvelgdama į šios bylos išnagrinėjimo rezultatą (ieškovės ieškinyis iš dalies patenkintas), nusprendžia pakeisti šalių bylinėjimosi išlaidų, patirtų bylą nagrinėjant pirmosios ir apeliacinės instancijos teismuose, paskirstymą. Ieškovė ieškiniu reikė keturis reikalavimus – dėl Pirkimo sąlygų 12 punkto, Pirkimo sutarties projekto 15 punkto, 20.3 punkto panaikinimo ir dėl projekto 14 punkto pakeitimo, patenkintas vienas ieškovės reikalavimas – panaikintas Pirkimo sutarties projekto 15 punktas, todėl ieškovė įgijo teisę į 25 proc. dydžio bylinėjimosi išlaidų atlyginimą, o atsakovė – į 75 proc. dydžio bylinėjimosi išlaidų atlyginimą ([CPK 93 straipsnio](#) 2 dalis).
97. Ieškovė pateikė įrodymus, pagrindžiančius pirmosios instancijos teisme patirtas 4719 Eur dydžio bylinėjimosi išlaidas (ieškinio ir dubliko parengimas, kitos teisinės paslaugos). Šios išlaidos atitinka Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2004 m. balandžio 2 d. įsakymu Nr. 1R-85 patvirtintų Rekomendacijų dėl civilinėse bylose priteistino užmokesčio už advokato ar advokato padėjėjo teikiamą teisinę pagalbą (paslaugas) maksimalaus dydžio (toliau – Rekomendacijos) nuostatas (8.2, 8.3 punktai), todėl pagal nustatytą proporciją ieškovei priteisiamas 1179,75 Eur bylinėjimosi išlaidų, patirtų pirmosios instancijos teisme, atlyginimas (4719 Eur x 0,25).
98. Atsakovė nurodė, kad pirmosios instancijos teisme patyrė 6969,60 Eur bylinėjimosi išlaidas, tačiau pridėjo 4356 Eur sumos PVM sąskaitas faktūras (už atsiliepimo į ieškinį, triploko parengimą), kitų bylinėjimosi išlaidų nepagrindė. Atsakovės įrodytos patirtos bylinėjimosi išlaidos atitinka Rekomendacijose nustatytus maksimalius dydžius (8.2, 8.3 punktai), todėl pagal nustatytą proporciją atsakovei priteisiamas 3267 Eur bylinėjimosi išlaidų, patirtų pirmosios instancijos teisme, atlyginimas (4356 Eur x 0,75). Atlikus tarpusavio priešpriešinių vienaarūšių prievolių įskaitymą, atsakovei priteistinas 2087,25 Eur bylinėjimosi išlaidų, patirtų pirmosios instancijos teisme, atlyginimas (3267 Eur – 1179,75 Eur).
99. Ieškovė pateikė įrodymus, pagrindžiančius apeliacinės instancijos teisme patirtas 4255,58 Eur bylinėjimosi išlaidas, kurias sudaro 2250 Eur žyminio mokesčio išlaidos ir 2005,58 Eur išlaidos advokato pagalbai (už apeliacinio skundo parengimą). Išlaidos advokato pagalbai neviršija Rekomendacijose nustatytų maksimalių dydžių (8.9 punktas). Atitinkamai ieškovei iš atsakovės priteistina 25 proc. apeliacinės instancijos teisme patirtų bylinėjimosi išlaidų – 1063,90 Eur (4255,58 Eur x 0,25).
100. Atsakovė pateikė įrodymus, pagrindžiančius 2032,80 Eur bylinėjimosi išlaidas, patirtas apeliacinės instancijos teisme (už atsiliepimo į apeliacinį skundą parengimą). Šios išlaidos atitinka Rekomendacijas (8.11 punktas), todėl pagal nustatytą proporciją atsakovei iš ieškovės priteisiama 1524,60 Eur (2032,80 Eur x 0,75). Atlikus tarpusavio priešpriešinių vienaarūšių prievolių įskaitymą, atsakovei iš ieškovės priteistinas 460,70 Eur bylinėjimosi išlaidų, patirtų apeliacinės instancijos teisme, atlyginimas (1524,60 Eur – 1063,90 Eur).
101. Taigi, perskirsčius bylinėjimosi išlaidas atsakovei iš ieškovės priteisiamas 2547,95 Eur (460,70 Eur + 2087,25 Eur) bylinėjimosi išlaidų, patirtų pirmosios ir apeliacinės instancijos teismuose, atlyginimas.
102. Ieškovė pateikė įrodymus, pagrindžiančius kasaciniame teisme patirtas 5989,08 Eur bylinėjimosi išlaidas, kurias sudaro 2592 Eur žyminis mokeskis ir 3397,08 Eur išlaidos advokato pagalbai. Šios išlaidos neviršija Rekomendacijose nustatytų maksimalių dydžių (8.12 punktas), todėl pagal nustatytą proporciją ieškovei iš atsakovės priteisiama 1497,27 Eur (5989,08 Eur x 0,25). Atsakovė pateikė įrodymus, pagrindžiančius 2468,40 Eur bylinėjimosi išlaidas, patirtas kasaciniame teisme. Šios išlaidos atitinka Rekomendacijas (8.14 punktas), todėl pagal nustatytą proporciją atsakovei iš ieškovės priteisiama 1851,30 Eur (2468,40 Eur x 0,75). Atlikus tarpusavio priešpriešinių vienaarūšių prievolių įskaitymą, atsakovei iš ieškovės priteistinas 354,03 Eur bylinėjimosi išlaidų, patirtų kasaciniame teisme, atlyginimas (1851,30 Eur – 1497,27 Eur).

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 359 straipsnio 1 dalies 4 punktu, 362 straipsnio 1 dalimi,

nutaria:

Panaikinti Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2021 m. lapkričio 9 d. nutarties dalis dėl viešojo pirkimo Nr. 549937 „Klaipėdos miesto gatvių mechanizuoto tvarkymo paslaugos“ 8 priedo „Paslaugų sutartis (projektas)“ 15 punkto ir bylinėjimosi išlaidų paskirstymo ir dėl šių dalių priimti naują sprendimą.

Tenkinti ieškovės UAB „Ecoservice Klaipėda“ ieškinį iš dalies – Pirkimo sutarties projekto 15 punktą pripažinti neteisėtu ir jį panaikinti.

Pakeisti bylinėjimosi išlaidų, patirtų pirmosios ir apeliacinės instancijos teismuose, paskirstymą. Priteisti atsakovei Klaipėdos miesto savivaldybės administracijai (j. a. k. 188710823) iš ieškovės uždarnosios akcinės bendrovės „Ecoservice Klaipėda“ (j. a. k. 140026178) 2547,95 Eur (dviejų tūkstančių penkių šimtų keturiasdešimt septynių Eur 95 ct) bylinėjimosi išlaidų, patirtų pirmosios ir apeliacinės instancijos teismuose, atlyginimą.

Kitas apeliacinės instancijos teismo procesinio sprendimo dalis palikti nepakeistas.

Priteisti atsakovei Klaipėdos miesto savivaldybės administracijai (j. a. k. 188710823) iš ieškovės uždarnosios akcinės bendrovės „Ecoservice Klaipėda“ (j. a. k. 140026178) 354,03 Eur (trijų šimtų penkiasdešimt keturių Eur 3 ct) bylinėjimosi išlaidų, patirtų kasaciniame teisme, atlyginimą.

Ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis yra galutinė, neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos.

Sigita Rudėnaitė
Dalia Vasarienė